

Medlemsblad for Frie Bønder

Sommer 2022

Levende Land

- Medlemsblad for Frie Bønder

Udgives og redigeres af
Landsforeningen
Frie Bønder – Levende Land

Ansvarshavende redaktør:
Formand Tonny Klinch Hansen,
skovdal@profibermail.dk

www.friebonderlevendeland.com

Artikler:
Du kan kontakte os med en artikel-idé
eller forhøre dig om kommende temaer
for Levende Land.

Kontakt os på fbll@outlook.dk

Debatindlæg:
Debatindlæg som kommentarer til
artikler eller andre relevante emner.
Max 1000 anslag.

Layout:
Mediegrafisk Praktikcenter, Valby

Tryk:
Lasertryk

Copyright:
Levende Land – Medlemsblad for Frie
Bønder/forfatterne.

Indholdsfortegnelse

4. Formandsreplik
6. Kritiske bemærkninger til den danske plan
for udmøntning af CAP'en 2023-2027,
Ole Færgeman og Marie Klintrup
9. Jordreformen - hvad bliver det til?
Ole Kjærulff Davidsen
11. Staten bør købe landbrugsjord,
som de gamle landmænd ikke længere kan drive,
Tonny Hansen og Ole Færgeman
13. Landbrugspolitisk klumme: Landbrugspolitik og bibelhistorie,
Ole Kjærulff Davidsen
17. Kronik: Vi risikerer at miste kontrol med dansk jord,
Jordkoalitionen
20. Brev til Fødevareministeren og landbrugsordførere: Opfordring til
register over udenlandsk ejerskab af landbrugsjord fra ny-etableret
jordkoalition,
Jordkoalitionen
22. Referat fra Landsmøde 2022

Formandsreplik

Af Formand Tonny Hansen

Kære medlem af Frie Bønder
- Levende Land.

Jeg er glad for, at du nu sidder med årets første medlemsblad - lidt forsinket - i hånden eller på skærmen. Vi har kun de hænder og hoveder til arbejdet i foreningen som vi nu engang har og det har betydet at medlemsbladet har været længere undervejs end normalt. Men nu vil jeg gerne bruge anledningen til at give dig en opdatering på stort og småt i foreningen siden sidst. Og opfordre dig til at blive en del af vores interne Facebook-gruppe 'Frie Bønder - Levende Land: Medlemsgruppe', hvor du løbende kan holde dig opdateret om foreningens arbejde med høringsvar, referater fra bestyrelsesmøder og kronikker.

I februar afholdte vi vores årlige landsmøde, hvor vi igen samlede medlemmer fra alle landsdele på midtfyn. Corona drillede os stadig lidt og vores planlagte oplægsholder, Katrine Bach Hansen, indehaver af Øhave på Tåsinge, måtte på dagen melde afbud. Til gengæld skinnede solen fra en flot februar-himmel, stemningen var god og jeg vil gerne takke ordstyrer, referent, stemmetællere og oplægsholdere - og selvfølgelig medlemmer som tilbragte dagen sammen med os. Jeg var glad for at afholde mødet i skøn forening med vores dygtige næstformand Ole Færgeman, der som altid havde meget nyt at fortælle deltagerne om foreningens seneste politiske arbejde. Referatet fra dagen, kan du finde senere i bladet. Oplagt

var det at berette om det højaktuelle emne om den danske plan for udmøntningen af den nye CAP-reform som træder i kraft fra

2023. Her har foreningen påtalt flere uensigtsmæssigheder, bl.a. med hensyn til sikring af jordkvalitet og EU's intention om at

der skal tages hånd om de mindre landbrug. Vi har overfor Landbrugskommissæren udtrykt vores bekymring omkring de i vores øjne utilstrækkelige kompensationer, som Landbrugsministeriet mener kan træde i stedet for omfordelingsstøtten.

En ambitiøs anvendelse af netop muligheden af omfordelingsstøtten ikke til at komme udenom, hvis vi skabe fair og lige vilkår for de mindre landbrug herhjemme. Det har været opløftende at konstatere, at mange af vores påtaler går igen i Landbrugskommissærens efterfølgende kommentarer til den danske CAP-plan og vi følger med spænding Landbrugsministeriets videre arbejde med CAPen. Du kan læse meget mere om vores arbejde med at påvirke CAPens danske udmøntning senere i bladet.

Som alle andre ser jeg med bekymring på den landbrugspolitiske virkelighed, som de mange globale kriser vi befinder os i, resulterer i hvor prisstigninger sætter både landmænd og forbrugere under økonomisk pres. Mit håb er, at krisen kan være et springbræt for at vi tænker nyt og flere begynder at overveje om ikke det var værd at satse på et mindre og mere alsidigt landbrug i stedet for det globale og industrielle.

Dette og meget andet håber jeg at kunne snakke med dig og andre gode medlemmer om til årets sommermøde, som finder sted d. 17. september i Vestjylland hos bestyrelsesmedlem Carsten Høher-Thomsen.

Håber at alle må få en god sensommer, hvor sol og udbytter står mål med anstrengelsen.

Kritiske bemærkninger til den danske plan for udmøntning af CAP'en 2023-2027

Af Ole Færgeman og Marie Klintrup

Foto Airi Külvet Puutsa Farm

I januar 2022 rettede Frie Bønder – Levende Land sammen med NOAH en henvendelse til EU's landbrugskommissær, Janusz Wojciechowski. Henvendelsen angik Landbrugsministeriets brev til EU i december om Danmarks udmøntning af CAP'en for 2023-27 (Common Agricultural Policy, dvs. den fælles europæiske landbrugspolitik). Den nysgerrige læser kan læse brevet i sin fulde længde nedenfor, men for god ordens skyld bringer vi her et overblik over de vigtigste pointer. Vi bad kommissæren om at se kritisk på 2 sider af, hvorledes Danmark vil anvende EU's landbrugsstøtte.

For det første burde han se på, at Danmark har besluttet ikke at anvende den ellers obligatoriske omfordeling af 10% af den såkaldt direkte støtte (hektarstøtten) fra store til små landbrug under henvisning til andre former for støtte til små landmænd, som ministeriet havde formuleret i uklare vendinger. For det andet bad vi om at se kritisk på Danmarks

tilgang til beskyttelse af landbrugsjord. Som eksempel bad vi ham om at se på det indlysende problematiske i Danmarks beslutning om at lade "afgrødediversificering" træde i stedet for sædskifte. Afgrødediversificering er dybest set en pseudoløsning, når det kommer til beskyttelse af kvaliteten af landbrugsjord, da det udelukkende betyder at en mindre landmand have mindst 2 og en stor landmand 3 forskellige afgrøder på sin bedrift – men samme stykke jord kan dyrkes med samme afgrøde år efter år. Afgrødediversificering hjælper således ikke på jordkvaliteten i modsætning til en praksis med sædskifte. Vi bad ham også om at se på, at Danmark vil tillade pløjning så længe det årlige jordtab ikke overstiger 11 tons per hektar, selvom årlige tab på 1,4 tons per hektar er tærsklen for irreversibelt jordtab og 11 tons dermed langt over det vi mener bør være acceptabelt.

For en ordens skyld gjorde vi ham opmærksom på, at hverken FBLL eller NOAH havde haft mulighed for at kommentere disse problemer under den formelle høringsfase i oktober sidste år. Det var fordi de pågældende problemer først fremgik af ministeriets endelige skrivelse til EU, som var stærkt præget af de kommentarer, som ministeriet havde modtaget fra Landbrug & Fødevarer under høringsfasen. Det mener vi udgør et demokratisk problem for denne type høringsprocesser.

D. 17. marts modtog vi brev fra landbrugskommissæren (som i øvrigt er de små

landbrug venligt stemt), hvori han gentog for os de regler, som man i EU og i EU's medlemsstater skal følge under forhandlinger om alle disse ting. I maj kunne vi konstatere, at de kritiske kommentarer til den danske plan for udmøntningen af CAP'en, som landbrugskommissæren har sendt til landbrugsstyrelsen, bærer præg af de samme pointer som vi i vores henvendelse gjorde kommissæren opmærksom på.

Endelig har vi her, sidst i juli, kunnet læse Landbrugsstyrelsens nye regler for sædskifte, som med en række relevante undtagelser vil være gældende fra 2023. De afspejler delvist vores bemærkninger og vil efter vores opfattelse være med til at sikre end bedre beskyttelse af jordkvaliteten.

Indtil videre har vi til gengæld ikke kunnet se, at vores bemærkninger om jordbehandling og, måske vigtigst af alt, omfordelingsordningen har påvirket den endelige udformning af EU støtten i Danmark.

Vores brev til landbrugskommissæren:
Dear Commissioner of Agriculture Janusz Wojciechowski,
We take the liberty of asking you to take a critical look at Section 3.4 and Section 3.10.3 of The Danish Strategic CAP Plan 2023-27. These sections fail small farmers, and they do not ensure proper care of farm soils. Section 3.4: Denmark wants to derogate from mandatory redistribution of 10% of direct payments to small farmers, cf. article 29, 98, Annex IX in Regulation 2021/2115. Two justifications are given for avoiding this obligation:

- An analysis purportedly showing that a preponderance of farms smaller than the

Danish average (68.8 hectares) will apply for eco-scheme support and coupled payment slaughter premiums. These measures are expected to provide approximately 6% more support to smaller than larger farms. How slaughter premiums benefit small farms that do not produce animals for slaughter is unclear. Moreover, the Danish Strategic CAP Plan does not provide the analysis itself, and the analysis is not referenced. The reader therefore cannot know who performed it, and the reader cannot check any calculations that might have been made.

- The cessation of direct payment entitlements in January 2023 will, according to the plan, primarily be at the expense of producers of cattle and starch potatoes, but it will also transfer money from large to small farms. How the latter is supposed to happen is not explained or documented.

We believe that these justifications for derogation fail to "duly demonstrate that

Landbrugskommissær Janusz Wojciechowski.
Foto European Union, 2022

the redistributive needs are relevantly addressed through other interventions / instruments of pillar I”.

Section 3.10.3 on soil protection, cf. Annex III in Regulation 2021/2115:

- Crop rotation. In Regulation 2021/2115, soil protection includes crop rotation in arable land (GAEC 7). In the Danish Strategic CAP Plan, however, crop diversification can replace crop rotation. For reasons that need no elaboration, crop diversification does not protect soil, so we hope that the Commission will ask Denmark to respect the requirement for crop rotation.
- Tillage (GAEC 5): In the Danish Strategic CAP Plan, plowing will be allowed unless annual loss of soil exceeds 11 tons / hectare. Even then, tillage may continue with harrow, or plowing may be allowed if the farmer provides some other way to inhibit erosion (e.g. grass strips, small biotopes, fallow). The proposal is less than responsible, because there is international agreement that annual loss of 1.4 tons / hectare is the threshold for medium-term (50-100 years) unsustainable loss of soil.

The measures suggested in the Danish Strategic CAP Plan, for these reasons alone, do not provide adequate soil protection. Tillage should not be allowed on inclines exceeding 12% (7 degrees), for example.

The Commission should ask Denmark to require farmers to practice farming consistent with what we really know about soil protection.

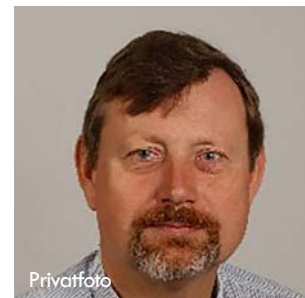
We regret having to trouble you with this request. A draft version of the Danish Strategic CAP Plan was submitted to a public hearing in September 2021, and the final version of the plan was submitted to the Commission in December. Important parts of the final version are taken from the 80 pages long hearing response from the Danish Agriculture and Food Council. That response was not, and was not supposed to be, accessible to the public during the hearing phase, but it is the source of the proposed policy elements concerning GAEC 5 and 7 in the Danish Strategic CAP Plan, as submitted to the Commission, that we have indicated in this letter. We have therefore been unable to comment on some of the most important parts of the Danish plan at any earlier stage.

Sincerely,

Ole Faergeman, Tonny Hansen and Nanna Clifforth of Frie Bønder Levende Land (La Via Campesina Denmark)
Emmeline Werner and Ingvild Haukeland of NOAH (Friends of the Earth Denmark)

Jordreformen - hvad bliver det til?

Af Ole Kjærulff Davidsen

På side 4 i forståelsespapiret, som blev aftalt efter folketingsvalget for nu tre år siden, aftalte Socialdemokratiet,

Det radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti og Enhedslisten, at „En ny regering vil også tage initiativ til en jordreform...“. Nu efter tre år er det ikke sket - men det kan nås endnu.

Der ligger i ordet jordreform, at jorden skal fordeles på en anden måde end hidtil. Lovgivningen, der fra slutningen af 1700-tallet muliggjorde overgangen til selveje, og afskaffelsen af lensvæsenet er eksempler på jordreform i Danmark i nyere tid.

Strengt taget kan også liberaliseringerne (bortfald af bopælspligt, krav til uddannelse, harmonikrav samt ophævelse af loft over bedriftsstørrelse) med landbrugsloven af 2010 betragtes som en jordreform. Imidlertid kan der i forståelsespapiret næppe være tænkt på liberaliseringer, for dereguleringen af landbruget har i

Danmark nået et omfang, så der dårligt er noget tilbage at liberalisere. Danmark er faktisk - ifølge EU's opgørelser - det land i Europa, som i ringeste grad gør brug af de muligheder, som netop landbruget har, for at fravige EU's principper om fri bevægelighed for kapital og arbejdskraft. Argumenterne for en reform, der

ruller den hidtidige strukturudvikling inden for landbruget tilbage, er mange og gode, og Frie Bønder har siden foreningens dannelse for snart 20 år siden utrætteligt fremført dem. Imidlertid er der i de seneste år gradvis opstået en ny hindring for en omfordeling af jord-ejendommen - ja faktisk er der tale om en trussel imod enhver demokratisk styring af udviklingen på landbrugsområdet og anvendelsen af landbrugsjorden - der som bekendt udgør mere end tre femtedele af Danmarks samlede areal. Vi tænker naturligvis på det scenarie, som efter liberaliseringerne rykker stadig tættere på, nemlig at en stadig større del af jord-ejendommen overtages af internationale kapitalfonde og af danske såvel som udenlandske mega-rige.

Er det nu så slemt? Har kinesiske ejere via stråmænd erhvervet et areal på størrelse med Fyn? Opkøber kapitalfonden JBI Equity systematisk danske ejendomme for hundreder af millioner af Euro, som de har sagt, de ville? Er bønderne en samfundsklasse, som nu endeligt skrives ud af historien? Svaret er, at vi ved det ikke. Men vi ved, at ingen ved, hvem der egentlig ejer jorden her i landet.

Frie Bønder har de seneste mere end 10 år gang på gang gjort opmærksom på problemet. Det nye er, at også andre organisationer og enkeltpersoner er begyndt at dele vores bekymring. Ved et historisk møde, som FBLL var en af initiativtagerne til, blev 12 organisationer, heriblandt LF-organisationerne Familielandbruget og LandboUngdom, NOAH og en række mindre jordbrugsorganisationer,

enige om at kræve, at der oprettes et centralt register, hvor oplysninger om enhver jordejendoms egentlige ejere skal være offentligt tilgængelige. Koalitionens af organisationer har sammen forfattet en kronik om sagen, og dette bliver fulgt op med henvendelser til den relevante minister og folketingspartiernes landbrugsordførere. En række supplerende initiativer i medierne er under forberedelse.

Med et centralt register over ejerskabet til Danmarks landbrugsjord vil der kunne kastes et andet og skarpere lys over udviklingen, og allerede dette forventer vi vil sætte skub i en diskussion om gennemførelsen af den jordreform, som et folketingsflertal åbenbart ønsker, men som man tilsyneladende har svært ved at forestille sig udmøntet i konkret lovgivning. Som vi netop har påpeget, udgør EU ikke den stopklods for regulerende tiltag, som mange desværre stadig tror. Spørgsmålet er så nu, hvordan man undgår, at "nissen flytter med" over i en ny ordning, sådan at jorden igen bliver genstand for kapitalisering, med deraf følgende spekulation og fornyet centralisering.

Det er nærliggende at søge efter eksempler på succesfulde jordreformer i vores eget eller i sammenlignelige samfund, og her snubler vi straks over det, som med en sammenligning til omvæltningerne ude i Europa efter 1. verdenskrig er blevet kaldt "den danske revolution" (Ritt Bjerregaard: "Mine æbler", Kbh. 2003, s. 7), nemlig lensreformen og statshusmandsloven af 1919. Her udstykkedes herregårdsjord i husmandsbrug, og vel at mærke kunne disse valgfrit erhverves enten ved at svare en afgift til staten, den såkaldte jordrente, eller ved at optage lån på så favorable

vilkår, at også dette arrangement i praksis svarede til et lejemål.

Halvdelen af folketingsgruppen for det dengang store regeringsparti Det radikale Venstre var da også erklærede georgister, altså "jordrente-folk". Uanset den bagvedliggende ideologi må man konstatere, at der med denne lovgivning skabtes en klasse af husmænd, der politisk orienterede sig mod centrum-venstre, og som dermed spillede en afgørende rolle for udviklingen af den danske velfærdsstat. Uden i øvrigt at tage "hele pakken" af georgistisk tankegods med, vil vi nu tillade os at opfordre til, at man endnu en gang overvejer den løsning, at en selvstændig fond, støttet af staten, udlejer arealer af passende størrelse til en rente svarende til, hvad de er værd som produktionsjord.

Udlejer skal stille betingelser med hensyn til driftens økologiske og klimamæssige bæredygtighed, men lejeren skal i øvrigt have fuld råderet over jorden og desuden eje bygninger og løsøre. Dermed vil mange problemer kunne løses, herunder også generationsskiftets.

Ovenstående forslag bør kunne få bred tilslutning, ikke blot fordi det muliggør en klimavenlig drift med høj biodiversitet og velfærd for dyr og mennesker, men også fordi det i realiteten er den eneste måde, den reelle råderet over jorden kan fastholdes for den, som dyrker den. Det skurrer måske i nogles øren, at den private ejendomsret skulle have spillet fallit som det sikre værn om råderetten. Det er forståeligt, men lad os nu tale om det – så vi omsider kan få den jordreform!

Staten bør købe landbrugsjord, som de gamle landmænd ikke længere kan drive

Af Tonny Hansen og Ole Færgeman

Debatindlægget blev bragt på altinget.dk d. 14. januar 2022

Af 22 lande i EU gør Danmark mindst for at bevare landbrugsjord på egne hænder. Det fremgår af en ny rapport fra EU-Kommissionen.

Danske landmænd sælger jorden under os til store selskaber, som ikke nødvendigvis er danske, fordi der ikke er unge danskere nok med lyst og penge til at købe og drive de store landbrug, som er en følge af mange års dansk landbrugspolitik.

En enkelt opgørelse fra Danmarks Statistik viste, at i 2018 til 2019 var 2,5 procent af landbrugsjorden på udenlandske hænder, men siden dengang har myndighederne ikke holdt øje med ejendomsforholdene, og ved en række liberaliseringer af landbrugslovene har vi ovenikøbet fremmet salget til udenlandske investorer.

Problemet kunne løses ved at vi for danske statspenge købte den jord, som de gamle landmænd ikke længere kan drive. Men de borgerlige partier er lodret imod køb af landbrugsjord for statsmidler, og socialdemokraterne, som for 20 år siden ville oprette en statslig jordbrugsfond til formålet, vil det ikke længere.

En anden mulighed er de danske pensionskassers midler. Dem er der også rigeligt af, og

det ville jo også betyde en form for dansk ejerskab.

Irland, Danmark og Finland scorer lavest

For de store – heriblandt danske landbrugs-selskaber – som evner at drive landbrug og ikke mindst at købe og sælge jord på tværs af grænser mellem lande, er der imidlertid slet ikke noget problem. De overholder de fire bærende principper for EU's indre marked, nemlig den frie bevægelighed af varer, personer, tjenesteydelser og kapital.

EU har derfor forbudt sine medlemsstater at forlange, at man som ejer skal være kvalificeret til at drive landbrug, at ejeren selv skal drive sit landbrug og at ejeren skal bo på sit landbrug. Medlemsstaterne må heller ikke forbyde selskaber at erhverve landbrugsjord. EU anerkender imidlertid, at landbrugsjord er "et særligt aktiv". Traktaterne tillader derfor begrænsninger i udenlandsk investering i landbrugsjord, hvis de er "proportionale med henblik på at beskytte legitime offentlige interesser som forebyggelse af overdreven spekulation i jord, bevarelse af lokalsamfund eller opretholdelse og udvikling af et levedygtigt landbrug". Tillige tillader EU, at medlemsstaterne kan lægge et loft over hvor megen jord, en landbrugsbedrift må omfatte, og EU

tillader, at lejere af et landbrug, naboer til et landbrug, medejere af et landbrug og staten kan have forkøbsret til køb af landbrugsjord.

Disse bestemmelser gør det muligt alligevel både at beskytte små landbrug og blandt andet at begrænse udenlandsk køb af landbrugsjord. Hvordan forvalter EU's medlemsstater så disse muligheder? Det er belyst i en rapport, som EU-Kommissionens forsknings- og videnscenter har udgivet i år om regulering af landbrugsjord.

Rapporten identificerede 24 tiltag, som medlemsstater kunne benytte for blandt andet at begrænse udenlandsk køb af jord. I snit havde de 22 medlemsstater, som deltog i undersøgelsen, vedtaget syv sådanne tiltag. Medlemsstater med de laveste antal tiltag var Irland, Danmark og Finland med henholdsvis 0,35, 1,25 og 2,25 tiltag. I virkeligheden skulle det danske score have været på kun 0,25 tiltag, fordi Danmarks ene hele point scorede vi på beskyttelse af netop fjernejere – for eksempel udenlandske ejere af dansk landbrugsjord.

Penge nok indenlands

Selvom EU tillader det, har Danmark ikke længere noget loft over antal hektar, som kan tilhøre et landbrug, eller forkøbsret til landbrugsjord. Og selvom EU tillader, at naboer har forkøbsret til landbrugsjord, er netop naboers forkøbsret blevet ophævet i Danmark. Ligesom der i Danmark ikke findes en institution som det franske Société d'aménagement foncier et d'établissement rural (SAFER), der er bemyndiget til via forkøbsret at forhindre en handel med landbrugsjord, som strider imod offentlige interesser. Skiftende danske regeringer har i mere end ti

år forsømt at følge med i og oplyse om udenlandsk køb af landbrugsjorden. Og ved en række ændringer af dansk lov har Folketinget ovenikøbet fremmet salg af landbrugsjord til blandt andet udenlandske selskaber, selvom der er penge nok indenlands til at sikre dansk jord på danske hænder.

Indtil videre foreligger der ikke meldinger fra den tværministerielle arbejdsgruppe, som fødevareminister Rasmus Prehn (S) nedsatte medio maj sidste år til at se på udenlandske kapitalfondeskøb af landbrugsjord i Danmark.

Uanset hvad arbejdsgruppen viser sig at mene om sagen, bør Folketingets partier drøfte hvorledes vi i det mindste udnytter EU-traktaternes muligheder for, at resterne af dansk landbrugsjord – hvor store eller små de end måtte være – kan forblive danske.

Landbrugspolitisk klumme: Landbrugspolitik og bibelhistorie

Af Ole Kjørulff Davidsen

For omtrent to hundrede år siden var der en mand, der hed Grundtvig, som lod sig inspirere af den tidligste kristne kirkes idéer om fællesskab, solidaritet og omsorg for dem, der stod i fare for at blive klemte i samfundet.

Hans ideer kom til at danne baggrund for både højskoler for landbefolkningens unge og for andelsvirksomhederne, der oprindeligt var reelt demokratiske, fælles foretagender. Engang midt i forrige århundrede vendte vinden dog fuldstændig, og de grundtvigske idéer blev i ledende landbrugskredse skiftet ud med den alt nedpløjende økonomiske liberalisme.

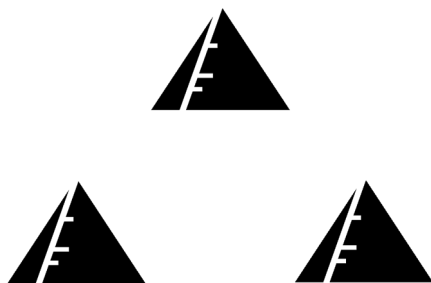
Hvad skal man stille op imod denne tidsånd? Overbevisning ad fornuftens vej har vi desværre ikke de bedste erfaringer med, mildt sagt. Men så kunne man jo forsøge sig med at mobilisere *kulturarven*. Det følgende er et – efter fattig evne – forsøg på at læse noget af det frem, som Det gamle Testamente, med en afstikker til Det ny, kan sige om bønder og landbrugspolitik igennem tiden.

Strukturudvikling i landbruget – var det ikke noget, de opfandt i USA – og EU, hvor den mangeårige landbrugskommissær *Mansholt* udtænkte en snedig plan for at sætte flertallet af *Europas* bønder ud af spillet? Eller var det i *middelalderen*, at jordejendommen første gang blev mere og mere koncentreret, på højadelens og kirkens hænder, mens bønderne blev gjort til fæstere? Men var der ikke også noget med, at de oprindelige smålandbrug, der dannede baggrund for demokratiet i oldtidens *Rom*, efterhånden måtte give op og blev afløst af store godser med slaver som arbejdskraft? Ja, hvis man ser nærmere efter, går strukturudviklingens historie – næsten – tilbage til *verdens skabelse*.

Det fremgår nemlig meget klart af 1. Mosebog. Her begynder historien som bekendt med, at de første mennesker træffer et forkert valg med hensyn til den afgrøde, de sætter til livs. Det giver dem en lang række problemer at bakse med, ikke mindst et voldsomt ukrudtstryk ("torn og tidsel..."). Selv om menneskene efter denne historie oprindeligt

er bondemænd og -kvinder, ender hovedpersonerne i fortællingen efter en mængde forviklinger med at være *nomader*, bosat i det såkaldte Hellige Land. Her var den sociale struktur udpræget patriarkalsk, og det i en grad, så én mand med flere koner kunne få en guds velsignelse af sønner. Således berettes, at patriarken *Jakob* havde hele 12, hvoraf han specielt holdt af én, *Josef*. Det gjorde naturligt nok de øvrige sønner jaloux, så de tog ham og solgte ham til nogle købmænd, der solgte ham videre til en højtstående bureaukrat i datidens supermagt, Ægypten.

Nu havde Josef et enestående talent for *drømmetydning* og dermed evne til at forudsige fremtiden. Det opdagede Ægyptens *Farao* (konge eller kejser), som pga. Josefs særlige kvalifikationer gjorde ham til landets næstmægtigste mand og praktisk leder af riget.

Da Farao nu drømte, at syv fede køer ville komme op af floden og derefter blive spist af syv magre køer, som alligevel forblev lige magre, ja, så forudsagde Josef, at der ville komme syv år med overflod, fulgt af syv år med misvækst og hungersnød. Og ganske rigtigt: I syv år bugnede laderne med korn, men så fulgte syv år, hvor høsten i hele verden slog fuldstændig fejl, og alle ville have sultet - hvis det ikke havde været for den ægyptiske

førsteministers kloge skattepolitik. Igennem alle de syv fede år opkrævede Josef nemlig så hårde skatter af de ægyptiske bønder, at hans lagre fyldtes med "korn i vældig mængde, som havets sand, indtil man opgav at måle det, for det var ikke til at måle." Da nu de syv år med hunger som forudsagt fulgte, blev efterhånden alle kornreserver opbrugt, bortset fra dem, Josef bestyrede. Befolkningen bad ham derfor om hjælp. Josef ville gerne hjælpe, men han skulle til gengæld for brødkorn have alle folks ejendele. Hungeren blev dog ved, som Josef vidste, den ville.

Folk måtte igen bede om hjælp, og igen ville Josef gerne hjælpe, men nu forlangte han al bøndernes jord og deres frihed som betaling. Derfor blev Ægyptens bønder til slaver, og staten til ejer af jorden - bortset fra den del, der ejedes af præsterne, der ikke havde behovet at sælge, fordi de lønnes med korn af staten - og Josef havde for resten under de fede år også fået ypperstepræsten til svigerfar... Under alle omstændigheder var succesen for Josef formidabel.

Man skulle nu måske tro, at forfatterne til denne historie fremstillede slavebindingen af de ægyptiske bønder i et kritisk lys, men tvært imod: Alt dette sker med Guds vilje, og fordi Josef bærer Guds velsignelse.

(Den har han fra sin far, Jakob, der i sin tid fik den fra sin far - ved at snyde sin storebror, men det er en anden historie.) Hele fortællingens sympati ligger hos slægten af rige hyrder, og slet ikke hos de oprindelige selvejerbønder, som den smarte Josef med Guds hjælp fik gjort til livegne under staten.

En særlig bonus får Josef, ved at Faraos velvilje udstrækkes til Josefs far Jakob og også brødrene, som han i mellemtiden har fået under kontrol; de får alle sammen, med kvinder, børn, trælle og husdyr, tilladelse til at slå sig ned i Ægypten. Da faderen dør, bliver han endog balsameret - det har ægypterne forstået på - og han kan på den måde bringes tilbage og begraves i sin fædres jord. Alt ender godt for Josef, der 110 år gammel dør og balsameres i det fremmede land, hvis konge han har tjent så godt ved at gøre dets bønder til slaver.

Desværre går Jakob og Josefs efterkommere efter nogen tid selv hen og bliver landarbejdere i Ægypten. Derfor udvander de under dramatiske omstændigheder tilbage til landet, hvor Jakob blev begravet. Her erobrer de efterhånden de lokale bystater, der er baseret på landbrug, og de bliver selv helt overvejende landbrugere. I en næste bevægelse dannes en større israelitisk stat, som fortsætter under

navnet Juda, til den ødelægges af stormagten Babylon omkring år 500 f.v.t. I århundrederne op til denne begivenhed optræder en række *profeter*, der er særdeles kritiske over for staten og dens repræsentanter, og som ofte viser et stærkt socialt engagement. Den vigtigste af profeterne er *Esajas*, hvis senere elev, Jesus Josefsen, skulle grundlægge en bevægelse, der udviklede sig til en verdensreligion. Også af den grund er det vigtigt at se nærmere på, hvad Esajas sagde om jord og agerbrugere.

I profetlitteraturen er opfattelsen af bønder fuldstændig forandret i forhold til 1. Mosebog. F.eks. fremstilles "det gode samfund" som det, hvor "hver mand boede under *sin* vinstok og *sit* figentræ" (1. Kong. 4,25; Es. 36,16) - en formulering som digteren Amanda Gorman for øvrigt gentog under en anden Josefs (Bidens) indsættelse som statsleder.

Men tilbage til Esajas: Meget kendt er fredsbudskabet i hans påbud om at smede sværd til plovjern (Es. 2,4) og hans udfald imod dyrkelse af guder i naturen („skam skal I få af de ege, I elsker" (Es. 1,29)). Mærkeligt nok overses det dog ofte, at kritikken nok så meget er en *kritik af en strukturudvikling*: „Ve dem, der føjer hus til hus, dem, der lægger mark til mark, så der ikke er plads tilbage" (Es. 5,8).

Den moralske opløsning, som profeten reagerer imod, er uløseligt knyttet til en voksende ulighed i landbrugssamfundet, og de "ransmænd", "spottere" og "voldsmænd", som profeten kræver straffet, er ikke simple kriminelle, men udøvere af datidens *landgrabbing*. Nogle af metoderne får vi endda meget direkte beskrevet i en passage om et kommende idealsamfund: „Thi voldsmand er borte, spotter forsvundet, borttryddet hver, som er vågen til ondt, som med et ord får et menneske gjort skyldigt, lægger fælde for dommeren i porten og kuer en retfærdig ved opspind.“ (Es. 29,20-21). „porten“ er den tids retslokal; dengang som nu skiftede jord og anden fast ejendom ejere ved juridiske fiksfakserier.

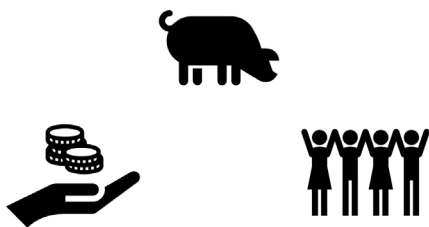
§ 1 + 1 = 0 §

Esajas levede omkring år 700 f. v. t. Efter alt at dømme har hans tanker og handlinger som sagt øvet en stærk indflydelse på kristendommens ophavsmand, der var en skarp kritiker af uligheden i samfundet, som på den tid blev drevet til nye ekstremer. Miljøet omkring Jesus består overvejende af marginaliserede personer, fiskere der har opgivet deres erhverv, og mænd og kvinder, der - som Jesus selv - har brudt med deres familie og hele oprindelige sammenhæng (Matt. 12,46-50 par; Luk. 9,57-62). Evangelierne er imidlertid rige på historier og refleksioner over forholdene i landbrugssamfundet.

Lad mig her blot slutte af med at pege på en enkelt tekst, nemlig beretningen om faderen med de to forvirrede sønner, også kendt som *fortællingen om den fortabte søn* (Luk.

15,11-32). Denne begynder jo som bekendt med, at den yngste af to sønner får sin arveandel, rejser fra gården, formøbler hele sin formue, vender hjem og til sin overraskelse bliver vel modtaget af faderen. Men hvad var mon den egentlige årsag til, at denne søn insisterede på at rejse? Måske var der ikke noget moralsk i vejen med ham, men han følte et pres, fordi der ikke rigtig var plads til ham? Da han så kom tilbage efter den mislykkede karriere inden for svineindustrien, blev broderen sur - måske fordi der ikke var så meget at dele?

Måske var faderen kun *husmand*? Historiens centrale pointe er stadig, at man bør glædes sammen, når en bortkommen vender tilbage, men sammenhængen - landbrugsmiljøet - er ikke ligegyldig. Læst med husmandsøjne kan historien også tolkes som en opfordring til ikke at bøje sig for strukturudviklingen! Velkommen til alle sønner og døtre, der fra byens svineri vil vende tilbage til landet! Velkommen på gården!

Kronik: Vi risikerer at miste kontrol med dansk jord

Følgende kronik er bragt i Jyllands-Posten d. 17. Juni 2022

Danmark burde beskytte kontrollen med vores vigtigste naturressource: landbrugsjorden. En liberal landbrugslovgivning åbner nemlig for, at den danske muld kan blive investeringsobjekt - uden at vi har mulighed for at finde ud af, hvem der ejer jorden.

‘Hvem ejer landbrugsjorden i Danmark?’ Det ved vi faktisk ikke. I Danmark kan enhver nemlig købe landbrugsjord uden at registrere sig som ejer. Det gælder, uanset om man er dansk landmand eller udenlandsk kapitalinvestor. Det ønsker vi der skal laves om på med et offentligt tilgængeligt register.

Vi starter lige i England. I en menneskealder har England haft Europas mest liberale lovgivning, hvad køb af jord og ejendomme angik. Alle med penge nok kunne erhverve engelske aktiver uden så meget som at registrere sig som ejer. Denne anonymitet har fået verdens allerrigeste (sheikher fra Mellemøsten, afrikanske autokrater og russiske oligarker) til at kanalisere deres dubiose formuer ind i alt fra godser og fodboldklubber til landbrugsjord. Nu har krigen i Ukraine rettet englændernes opmærksomhed mod denne gedulgte ejerkreds. Hvem er de? Hvor meget ejer de? Er det i nationens interesse, at enhver hemmeligt kan købe den jord, som nu, hvor der er krig, regnes for en vigtig strategisk ressource? Derfor har det engelske parlament

hastebehandlet et lovforslag, der skal stoppe hemmelighedskræmmeriet. Lovforslag pålægger ejeren/ investoren selv at melde ”den reelle ejer” til et offentligt register. Hvis man ikke oplyser, hvem der står bag, er strafferammen helt op til fem års fængsel.

Hvad har det med os at gøre? Jo, også i Danmark kan enhver anonymt købe store arealer, uden at ”den reelle ejer” skal bekymre sig om offentlig opmærksomhed. Det skyldes, at skiftende regeringer gradvist har liberaliseret landbrugsloven, så selskaber og eksterne investorer kan, som det hedder, udvikle, forny og fremtidssikre dansk landbrug. Måske skal vi til at slette ordet ”dansk”? Som i England forsvinder jorden stille ud af danske landmænds hænder, og vi mister kontrol med vores vigtigste ressource. Et gennemsnitligt fuldtidslandbrug koster nemt 50 mio. kr. Selv om enhver derfor i princippet kan købe sig et dansk landbrug, er det en dyr og ofte gældstung fornøjelse. Unge og nyuddannede landmænd har ikke råd. I praksis er det kun store kapitalfonde, der har pengene. Det er en bekymrende udvikling. Danske landmænd er tvunget til at være lejere. Det giver en helt anden tilknytning til jorden, stedet og naboerne. Ikke bare den næste generation af landmænd bliver tabere, også lokalsamfundene mister sammenhængskraft. Ja, Danmark mister kontrollen med jorden, når ejerskabet havner på udenlandske hænder. Det er især bekymrende i lyset af den aktuelle globale kamp om råstoffer, som nu også er fokuseret på landbrugsjord og fødevarer.

Illustration: Rasmus Sand Høyer

Klimaforandringer og konflikter lægger pres på verdens fødevareforsyning.

Desværre betyder bekymringen for fremtidens fødevareforsyning, at landbrugsjord nu er et investeringsobjekt. Rige lande, investorer og kapitalfonde køber jord over hele verden for at profitere på de stigende fødevarepriser. Det sker primært i lande med lave jordpriser, men i stigende grad også i Danmark. Faktisk viser en EU-rapport fra 2015, at jordejerskabet i Europa er koncentreret på så få hænder, at uligheden i EU, opgjort i den såkaldte gini-koefficient, er på niveau med lande som Brasilien, Filippinerne og Colombia.

I Danmark har man valgt, at køberne af landbrugsjord kan være anonyme. Ingen myndighed registrerer, hvem der køber jord, og hvor meget de køber. Der findes ikke et register, hvor forskere, journalister eller politikere kan se, hvem der ejer den danske jord.

Med andre ord: Ingen ved i dag, hvem der reelt ejer landbrugsjorden i Danmark.

I april 2020 foretog Danmarks Statistik på bestilling fra den daværende fødevareminister Mogens Jensen en vurdering af omfanget af udenlandsk ejerskab. Det er vigtigt at vide, at Danmarks Statistik arbejder med tal fra 2018. De skriver i en fodnote, at det er et skøn, da de nødvendige data til et præcist billede mangler.

Danmarks Statistik vurderede, at udlændinge har købt og har fuldt ejerskab til 2,5 pct. af det danske landbrugsareal, svarende til 66.000 hektar. Det mente ministeren og fødevareordførerne ikke var bekymrende.

Næste kapitel i historien kom i foråret 2021. Her blev der stillet forslag i Folketinget om at justere landbrugsloven. Igen måtte både minister og landbrugsordfører erkende, at det

er uhensigtsmæssigt, at man ikke kender omfanget af udenlandsk ejerskab. Ønskede man så f. eks. at lave et ejerregister? Nej tak. Men ministeren accepterede dog at nedsætte en arbejdsgruppe, der skulle se på, om man kunne forhindre/ begrænse udenlandske opkøb uden at bryde internationale love.

Vi har endnu til gode at høre fra dem. Men vi kan godt fortælle ministeren, at det er fuldt lovligt både at registrere ejere og sætte særlige kriterier for handel med landbrugsjord i EU. Det gør mange andre lande. En ny rapport fra EU viser faktisk, at Danmark er det land i hele EU med det mest liberaliserede jordmarked. Hvorfor? Hvorfor er der streng kontrol med udenlandske købere af sommerhuse, men ingen kontrol med, hvem der ejer landbrugsjorden? Vi er ikke imod udenlandske købere, der bosætter sig på ejendommen. De er velkomne.

Vi er heller ikke imod eksterne investorer, der med deres sparepenge hjælper yngre kræfter i gang. Men vi er imod spekulation i jord- og fødevarepriser og de såkaldte blokvoogslandmænd. De kommer med maskiner i foråret på en blokvoog, tilsår arealerne, køber to bajere i nærbutikken, kommer igen til høst med mejetærskerne på blokvoogen, høster afgrøderne, køber to bajere, og det var så, hvad loksamfundet fik ud af det.

Landbrugserhvervet har i årtier diskuteret finansieringsproblemerne. Nogle mener, at pantebrevsmodellen, hvor sælger beskattes af salget, i takt med at afdragene falder, er en vej at gå. En anden oplagt mulighed er EU's landbrugsstøtteordning, CAP, der for 2023-2027 faktisk har som formuleret hensigt at beskytte mindre landbrug via

omfordelingsstøtte. Desværre overlevede forslaget ikke turen fra Bruxelles til Danmark, hvor politikerne fortsat ønsker at satse på, at de store brug bliver endnu større. I dag går 80 pct. Af støtten til 20 pct. af jordejerne. En ulighed, der stadig vokser. Det virker tåbeligt, at den ene hånd pumper millioner af kroner ud i landdistriktsudvikling, mens den anden lukker landbrug hver eneste dag.

Vi mener, at omfordeling er et vigtigt middel i kampen for at bevare de landbrug, der stadig kan købes af "mennesker". Med det store fokus, vi danskere har på landbrug og på, hvor demokratiske, grønne og ansvarlige vi er, burde vi beskytte kontrollen med vores vigtigste naturressource: landbrugsjorden.

Vi ved, at klimaforandringer snart vil gøre fødevareforsyning (og drikkevand) til eksistentielle temaer, og alligevel fortsætter udvalget til hemmelige aktører. Vi risikerer at skulle forhandle med landbrugets "Blackstone" og kapitalfondenes vedtægtsbestemte afkastkrav om at få lov til at en lave grøn omstilling og få noget at spise og drikke. Det er både dumt, udemokratisk og noget, vi bør forhindre. Kære politikere: Tag ved lære af udviklingen i en ustabil verden. Begynd med et obligatorisk offentligt register, hvor alle kan se, hvem der ejer jorden.

© Richard Becker, FLPA, imagebroker, Rex, Shutterstock

Opfordring til register over udenlandsk ejerskab af landbrugsjord fra ny-etableret jordkoalition

Brevet er sendt til:

*Minister for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri Rasmus Prehn (A)
Landbrugsordførerne Per Larsen (K), Zenia Stampe (R), Rasmus Nordqvist (SF), Torsten Gejl (ALT), Peter Seier Christensen (NB), Erling Bonnesen (V), Mette Hjermind (DF), Søren Egge Rasmussen (Ø)*

Landbrugslovens regler for erhvervelse af landbrug og landbrugsjord er blevet liberaliseret adskillige gange.

I dag er det derfor muligt for alle at købe landbrugsjord i Danmark, men det er ikke muligt for danskerne at vide, hvem køberne og ejerne er. Nedenstående aktører ønsker, at der

bliver oprettet et offentligt tilgængeligt register, hvori landbrugsjordens reelle ejere registreres. Registret vil sikre gennemsigtigheden i ejerskabet af landbrugsjorden og styrke grundlaget for den demokratiske samtale.

Af flere grunde bør den danske stat sikre sig et sådant overblik. Her skal vi blot anføre to:

Bevarelse af lokalsamfund

Ifølge EU er landbrugsjord en knap og helt særlig ressource. Medlemsstater må derfor gerne sørge for at forebygge spekulation i jord, bevare lokalsamfund eller opretholde et levedygtigt landbrug, selvom de derved begrænser den ellers frie bevægelighed af varer, personer, tjenesteydelser og kapital (EUs 4 grundprincipper). Men i Danmark har vi fremmet samling af landbrugsjord i landbrugsbedrifter, som nu kan være så store, at unge landmænd ikke kan købe dem. I stedet købes de af danske eller udenlandske selskaber eller kapitalfonde, desværre ofte som passive investeringsobjekter. Dermed prioriteres økonomisk udbytte fremfor godt landmandsskab, landdistrikternes udvikling, miljøet og naturen.

Danske demokrati

Landbrugsjorden udgør 61% af Danmarks areal. Udenlandske ejere af jorden har naturligvis ikke stemmeret i Danmark, men andre rettigheder og andre former for indflydelse følger af paragraf 73 i grundloven, som beskytter alle ejere af bl.a. landbrugsjord – danskere såvel som udlændinge, selskaber såvel som privatpersoner. Indenfor visse rammer kan ejeren eksempelvis styre adgang til jord, bestemme udlejning af jord og ikke mindst styre produktion, salg og fordeling af fødevarer, trævarer, energi, mm. Undertegnede organisationer vil derfor opfordre Regering og Folketing til at sørge for, at staten opretter og vedligeholder et offentligt tilgængeligt register over reelle ejere af dansk landbrugsjord. Herunder en overordnet opgørelse over landbrug og landbrugsjord ejet af inden- og udenlandske virksomheder og kapitalfonde.

Med venlige hilsener,

ANDELSGAARDE

Landsforeningen
Praktisk Økologi

Godkendt referat fra landsmøde i Frie Bønder – Levende Land

lørdag, den 26. februar 2022

Dagsorden i henhold til vedtægterne:

1. Valg af dirigent, skriftfører og stemmetællere:

Hans Jørgen Nygaard blev valgt til dirigent.

Ruth Christensen blev valgt til skriftfører.

Anne Rehder og Marie Klintrup blev valgt til stemmetællere.

2. Formandens beretning:

Formandskabet – dvs. formand Tonny Hansen og næstformand Ole Færgeman aflagde beretning:

Bl.a. med følgende emner:

Formanden:

- Han oplyste, at på grund af corona har der ingen fysiske møder været i det forløbne år, dog har bestyrelsen haft mange „skærm-møder“, det er fint med skærm-møder – men fysiske møder kan dog andet og mere!
- Han orienterede om regler for afgiftsfri gødning.

Næstformanden:

- Orienterede om et interessant besøg af fransk bonde – omtalt i medlemsbladet.

- Han efterlyste et offentligt tilgængeligt register, med oplysning om hvem der køber/ejer dansk landbrugsjord.

- Han beklagede, at landbrugsloven er blevet liberaliseret, så alle – også fra udlandet – kan erhverve landbrugsjord i Danmark.

Formanden:

- Med hensyn til mink, er tiden nu inde til at udfase minkavl.
- Den nye CAP reform er formentlig en gevinst for mindre landbrug, det er dog noget uklart.
- Den nye lov om jordbearbejdning er nok ikke relevant.
- Genredigering er ikke hensigtsmæssig.
- Der bliver i år sommermøde hos Jan Olesen – annonceres i medlemsbladet og nyhedsbrevet.

En tak til Anne Rehder og Marie Klintrup for indsatsen i forbindelse med medlemsbladet og nyhedsbrevet. En tak til „Det fælles bedste“, Noah og „De grønne studenter“ for godt samarbejde. En stor tak til bestyrelsen, „det er en fornøjelse at være formand for en god bestyrelse“

En tak til næstformand Ole Færgeman for godt samarbejde.

Sidst men ikke mindst en tak til medlemmerne: „uden jer – ingen forening“.

Debat:

- Dirigenten roste formandskabet for gode beretninger.
- Er det etisk forsvarligt at tillade GMO.
- Går FBLL ind for loven om, at man kun kan leje jord, hvis man i forvejen er ejer af jord – formanden er ikke bekendt med loven, vil undersøge sagen.
- Regeringens holdning til naturgas og biogas – er biogas grøn energi? Vil FBLL tage den problemstilling op og undersøge hvad det drejer sig om.
- Vil FBLL være med til at lave en TV program: Landbrug som det også kan være.

Alle forslag blev skrevet ned og bestyrelsen vil arbejde videre med det. **Herefter blev begge beretninger enstemmigt vedtaget.**

3. Indkomne forslag:

Der var ingen indkomne forslag.

4. Fremlæggelse af regnskab:

Da kassereren var forhindret i at deltage, var det Bo Fritz Glöde, der gennemgik det reviderede regnskab, der viste en egenkapital pr. 31/12 op 145.382,01. Regnskabet blev herefter godkendt.

5. Valg af:

a. Formand: Tonny Hansen blev genvalgt.

b. Næstformand: Ole Færgeman var ikke på valg.

c. Valg til bestyrelsen for 2 år:

Bo Fritz Glöde blev genvalgt
Marie Klintrup blev genvalgt
Jan Olesen blev genvalgt
Henning K Kristensen blev foreslået og nyvalgt.

d. Valg af suppleanter:

Jens Peter Olesen blev genvalgt
Da Henning K Kristensen blev valgt til bestyrelsen, blev bestyrelsen bemyndiget til at finde en ny suppleant for 1 år.

e. Valg af revisor for 2 år:

Gunnar Schmidt ønskede ikke genvalg – bestyrelsen blev bemyndiget til at finde en ny revisor.

6. Eventuelt:

- Deltagerne blev orienteret om, at medlemsbladets indhold fortrinsvis består af emner og artikler, der har været bragt andre steder.
- Herefter takkede formanden dirigenten for god mødeledelse.

Referatet godkendt af dirigenten

LEVENDE LAND

Medlemsblad for Frie Bønder

Foto Rod Long

Sommer 2022

